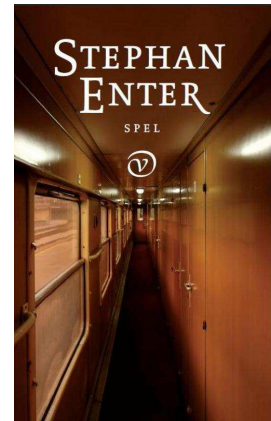
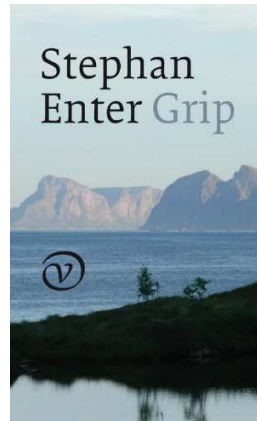

Metaforen verraden wie je bent

Metaforen kunnen méér zijn dan mooie zinsconstructies en poëtisch taalgebruik. Hannah Pinnoo (UGent) heeft in haar masterscriptie ontdekt dat het taalgebruik van Stephan Enter bijdraagt aan de betekenis van de romans *Spel* en *Grip*. Beeldspraak verklapt namelijk iets over de personages en diept de roman thematisch verder uit. Op die manier wordt ook de leeservaring van de ‘gewone lezer’ versterkt.

Dit onderzoek zal geen levens redden of baanbrekende resultaten opleveren. Toch is dit onderzoek de moeite waard. Deze scriptie analyseert literatuur op een alternatieve manier door te vertrekken van metaforen. Op die manier wordt ook de inhoud duidelijker. Hannah Pinnoo paste deze onderzoeksmethode toe op twee recente romans van de Nederlandse schrijver Stephan Enter. *Grip* (2011) blikt terug op een reis naar Noorwegen. Via flashbacks komt de lezer gaandeweg te weten wat er zich precies heeft afgespeeld in dit adembenemende landschap. *Spel* (2007) bevat verschillende verhalen over Norbert. In elk verhaal staat een ander spel centraal.

In *Spel* en *Grip* ging Hannah Pinnoo op zoek naar metaforen. Een metafoor mag hier ruimer geïnterpreteerd worden dan ‘een vergelijking zonder als’ zoals je dat in het middelbaar geleerd hebt. Een ruimere definitie van ‘metafoor’ omvat alle taalvormen waarbij er betekenisoverdracht is tussen twee termen. Een woord wordt dus uitgelegd aan de hand van een ander woord, zoals in ‘legpuzzelachtige kustlijnen’. De kustlijnen die Stephan Enter in zijn roman beschrijft, vertonen belangrijke verschillen met de Belgische stranden. Om het fenomeen voor de lezer levendiger voor te stellen, gaat de auteur

op zoek naar een interessante betekenisoverdracht. Een legpuzzel kent iedereen, en dus wordt de kustlijn daarmee vergeleken.

De metaforen beschrijven niet enkel materiële zaken en fenomenen, maar vertellen ook iets meer over de personages. In *Grip* komen verschillende vertellers aan het woord. Elk personage heeft een eigen persoonlijkheid en karakter die tot uiting komen in de metaforen. De gebeurtenissen door de ogen van de fijnzinnige Paul zijn dus anders omschreven dan door de ogen van de erg berekende Martin. Hoewel *Spel* zich focust op één personage, geldt ook hier dezelfde conclusie. Wanneer de 9-jarige Norbert aan bod komt, zien de metaforen er anders uit dan wanneer hij volwassen is. Dit fenomeen waarbij persoonlijkheid gereflecteerd is in taalgebruik, noemen we mentale stijl.

Metaforen blijken niet enkel nuttige spiegels van de geest, maar belichten alle belangrijke thema's van de romans. Het thema is hier ruimer geïnterpreteerd dan het centrale onderwerp van de roman. Alle – al dan niet inhoudelijke – elementen die regelmatig terugkomen in de roman zijn thema's die bijdragen aan de rijkdom en diepgang van deze roman. Ook al merkt enkel een erg aandachtige lezer dit actief op, toch

Hannah Pinnoo

draagt het ook voor de 'gemiddelde lezer' bij aan een beter begrip van het verhaal.

Inhoudelijk krijgen enkele thema's extra aandacht door metaforen. Dieren zijn thematisch niet heel sterk aanwezig in *Spel* en *Grip*, maar door herhaaldelijke dierenmetaforen verdienen ze toch wat meer aandacht in de romans van Stephan Enter. Enkele metaforen met dieren erin zouden niet opvallen, maar het aantal is bij Enter opvallend hoog. Vooral het gebruik van vogels is bijzonder populair bij Enter, bijvoorbeeld in formulering zoals 'een blinkende haviksneus', 'vogeltaal' of 'de gil van een meisje als een zwaluw'. De gewone lezer die deze samenhang opmerkt, zal met veel plezier op zoek gaan naar de betekenis ervan en op die manier tot een meer diepgaande analyse komen.

In *Grip* zijn de herinneringen aan Noorwegen een belangrijk element. Hoe de personages die natuur ervaren, blijkt vooral uit de taal. Wanneer Paul het heeft over 'een wolk als een reusachtige grauwe suikerspin', krijgen we een glimp van zijn mentale stijl te zien. De achttienjarige Paul toont hier nog wat kinderlijk enthousiasme. De natuuropvattingen kunnen dus lichte verschillen vertonen per karakter, maar er zijn ook enkele constanten op te merken. Zo wordt de zon regelmatig voorgesteld als iets goddelijks en bergen zijn vaak geassocieerd met golven en omgekeerd. In het algemeen blijken Stephan Enters personages de natuur enorm te appreciëren.

Ook het thema 'geluiden en stilte' komt naar voren uit de metaforenanalyse. Het laatste – en misschien wel belangrijkste – thema in *Spel* en *Grip* is het geheugen. Daarmee samenhangend komen herinneringen en tijdsbeleving aan bod. Dit thema is ook op andere manieren heel sterk uitgewerkt. Zo duiken horloges en klokken regelmatig op in het verhaal.

Taal- en letterkundigen houden zich dus niet enkel bezig met obscure handschriften uit de middeleeuwen, maar kunnen ook moderne romans de baas. Een metaforenanalyse kan

gewone lezers bovendien helpen om de roman beter te begrijpen en daardoor meer te appreciëren. De Dendermondse leesclubs van Davidsfonds en Femma zijn alvast Enter-fans en zijn bijzonder enthousiast over alternatieve lezingen. Toont dit niet dat literatuur wel degelijk een maatschappelijke functie heeft? Mensen komen samen, discussiëren en beleven plezier in literatuur. Bedankt Stephan Enter!